

ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ
Обществен съвет

ПРОТОКОЛ

№ 196

На 4.03.2026 г. се проведе заседание на Обществения съвет към ЦИК.

ПРИСЪСТВАХА:

Надежда Гологанова – председател на Обществения съвет, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори;

Свилена Гражданска – зам.-председател на Обществения съвет, Институт за социална интеграция;

Денислав Генчев - Сдружение „България на гражданите“;

Дончо Пачиков – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Национална асоциация;

Ива Лазарова – Институт за развитие на публичната среда;

Иванин Кънчов – Сдружение Гражданско движение „Боец – България обединена с една цел“;

Стефан Манов – Българско сдружение за честни избори и граждански права – Пловдив.

Заседанието бе открито в 16 часа и 15 минути и председателствано от госпожа Надежда Гологанова – председател на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

* * *

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Здравейте колеги!

Откривам заседанието на Обществения съвет към Централната изборителна комисия.

Дневният ред, който ви е изпратен по имейл е:

1. Избор на ръководство на Общественият съвет.
2. Обсъждане и гласуване на предложение до ЦИК по методиката за видеонаблюдение за предстоящите предсрочни избори за Народно събрание.
3. Обсъждане и гласуване на предложение до ЦИК на плакат с описание на бюлетини с недействителни гласове.
4. Разни.

Има ли други предложения по дневния ред? Няма.

Който е съгласен с дневния ред, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Първа точка – *Избор на ръководство на Общественият съвет.*

Тази тема вече от няколко седмици я обсъждаме по имейла. Имаше едно-две предложения с конкретни имена, но те за момента не потвърдиха, че са съгласни. Междувременно имаше друго предложение, което излезе от двама-трима души във връзка с това, че сме в предизборна ситуация, да удължим мандата на сегашното ръководство докато минат изборите и като минат две седмици след изборите или три, и тогава да направим гласуване за ново ръководство.

Давам думата на Дончо Пачиков.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз предлагам в тази ситуация сегашното ръководство да остане до приключване на изборите. А в днешния ден да отделим пет или десет минути да споделим възможни предложения само

като дискусия, без да минаваме в режим на гласуване. Предлагам това предложение да го гласуваме, за да продължаваме напред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Някой друг иска ли да се изказва, било по някакви конкретни кандидатури или принципно по идеята да отложим. Аз го виждам така, ако ще отлагаме да е с два месеца, сега както сме 5 март, примерно до 5 май, ще минат изборите и две седмици след тях и тогава.

ИВАНИН КЪНЧОВ: Аз напълно подкрепям това предложение. То наистина звучи разумно. Няма смисъл преди избори да се отделя толкова време за избиране на кандидатури, гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Като срок как да го формулираме до 5 – 10 май.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Гледам в календара, че 11 май е понеделник.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Да минат изборите и няколко седмици след тях, например до средата на м. май, ако успеем и малко по-рано преди това. Гласуваме за удължаване мандата на сегашното ръководство.

Който е за, моля да гласува.

Всички са за.

Приема се единодушно.

Минаваме на **втора точка**.

Обсъждане и гласуване на предложение до ЦИК по методиката за видеонаблюдение за предстоящите предсрочни избори за Народно събрание.

Ще започна първо с кратка предистория. Миналата седмица имахме среща с ЦИК да им представим наши предложения. Бяхме аз, Стефан Манов, Цветелина Пенева и Иванин Кънчов. Представихме им тези

два документа с предложения, които им изпращахме. Едните за разяснителната кампания, другите, които бяха обобщени различни теми. Имаше и за обучения за СИК и за протокол и за машините и някакви други теми събрани в един документ. Най-много по протокола се говори. Мисля, че възприеха част от идеите и предложенията ни. Ще видим като излезе протокола като книга. Другите неща накратко също им представихме. И в тази връзка ни помолиха, две-три неща, които накратко ги представихме с по две изречения, да им го изпратим по-подробно и затова остана за тази седмица. Сред тях бяха текст за видеонаблюдението и такъв плакат за недействителни бюлетини. Имаше и още едно нещо за секциите, машини които са давали много къси бюлетини, но това преди два-три дни им го изпратих, защото го имахме направено от по-рано.

Целта е да доразработим тези два материала за видеонаблюдението и плакатчето. Максимално скоро в рамките на ден или два да им ги изпратим. Те ако ги възприемат може би ще ги доразвиват или част от нещата ще използват.

Минаваме на точката за текста за видеонаблюдението. Съжалявам, че Цветелина Пенева я няма в момента, защото първоначално това е нейна идея. Като тя взе за основа методическите указания на ЦИК от последните национални избори на 27 октомври 2024 г. Методическите указания за секции в които има и хартиено гласуване и машинно гласуване. От там извади като първа стъпка всички текстове, където се споменава за видеонаблюдение. След това с червено е дописвала и доразработвала предложения и пояснения.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз се готвя за всяко едно наше събиране. Прочел съм материала. На този етап е абсолютно добър. Всичко е написано както трябва с едно допълнение, което аз се опитвах да кажа преди две години на нашата конференция по случай десетата годишнина

от съществуването на Обществения съвет и десетата годишнина от Централната изборителна комисия.

Предложението звучи по следния начин. Да се направи специализирана методика за осъществяване на видеонаблюдение по такъв начин, че записа да бъде годно доказателство в съда в случай, че има съдебни проблеми.

Защо това е жизнено необходимо. Видяхте, че имаше загубено изключително много време за обсъждане на видеонаблюдението в съдебна зала. Има два примера. Единият в Бургас. Жалбоподателите бяха написали, че има проблеми в еди-коя си секция и оставиха на съдебните заседатели сами да гледат часове наред.

Първата група заседатели 11 на брой се отказаха, назначиха втора група и те казаха не намираме нарушения.

Вторият случай е в Монтанско. Там жалбоподателя беше много по-точен. Там бяха написали в жалбата си така. В секция еди-коя си от час до час еди-какво си и т.н. Това беше прочетено от съдията в съдебна зала. Протоколирано е и тогава се превърна в годно съдебно доказателство след няколко връщания в съда в Монтана, в София в съда и т.н.

Предложението изглежда по следния начин. Аз ви предложих да направим запитване към Министерски съвет, защото в края на краищата Министерският съвет е по отговорен по този въпрос, отколкото Централната изборителна комисия. Централната изборителна комисия би могла да се обърне със сериозно предложение към Института по криминалистика към Министерство на вътрешните работи, да разработи такава методика. Те знаят въпроса, готови са, могат да го направят, потвърдено е. Трябва да има само, както се изразяваме с така наречената с лошите думи, политическа готовност или желание на ЦИК да направи подобно нещо. Ако желаете можем да го предложим в този пакет

предложение по видеонаблюдението. Ако не постигнем в момента съгласие по този въпрос, нашата организация ще го предложи самостоятелно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Някой друг иска ли да се изказва?

Първо да погледнем това, което Цветелина Пенева е правила. Това което не ми изглежда достатъчно практично е това, че се получава, че два пъти трябва да показват на камера бюлетините. Веднъж когато се броят самите гласове. Веднъж трябва да показват когато обявяват гласа за партия и втория път да ги показват, когато обявяват преференцията. По принцип това беше сложено от ЦИК като пожелателно. Не беше твърдо категорично искане. На първите избори 2023 г. доста комисии го правиха. После на всеки следващи избори намаляват. Вече го правят малко комисии. Със сигурност по-малко от половината. Точен процент не мога да кажа и прогресивно намаляват. Дори и тези които го правят, го правят само веднъж и в самото начало казват партия и преференция. И от там нататък ги подават по купчини. Дали смисъла не е на едно място да се казва партия и преференция или дали това място да е когато правят купчините по партия или когато правят по преференции. Организационно може би ще е по-удобно да е в началото като ги вадят бюлетините и като правят купчините да ги показват на камера и освен партията да казват и преференцията.

СТЕФАН МАНОВ: Това не е ли част от текста на сега съществуващото методическо указание. Тя само е добавил, че ще показват на камера.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: В първоначалния вариант, който беше работен на ЦИК, бяха сложили да се показват. И изглежда го бяха сложили на няколко места, след което са решили, че е по-

добре да не се показва, но да се чува и е важно комисията да вижда. На камерата не е задължително да се показва. И го бяха махнали този текст от повечето места, грубо казано от повече от половината и на две места беше останало само при преференциите на машинните бюлетини и може би и при преференциите на хартиените бюлетини. А при гласовете за партии беше отпадало. Едната от целите, които преследваме с тези допълнения е да се осигури показване на камерата на всичките бюлетини, на всяка бюлетина поотделно.

ИВА ЛАЗАРОВА: Аз имам сериозно притеснение, че веднъж показвайки по партия и втори път показвайки по преференция и изобщо показвайки, толкова много ще удължи броенето, още повече сега се говори за малко по-висока избирателна активност и целият негатив, ако ЦИК реши да има някаква такава инструкция, ще отиде в Обществения съвет, който ще бъде посочен за виновника за това, че комисиите са седели до 4 часа през нощта да показва вяска бюлетина на камерата. От тази гледна точка съобщаването на глас при положение, че има по девет човека от различни партии във всяка комисия не мисля, че е нещо нечувано скандално, а даже напротив.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Най-честата грешка продължава да бъде тази когато бюлетина за една партия попада на купчината на друга партия. 2023 г. имаше няколко стотин такива грешки, в няколко стотин секции. Тези грешки после не се хващат по никакъв начин, защото контролите се засичат. Даже ги има и на записи, показват на камера, показва бюлетината и казва № 18, а ти виждаш, че пише № 12.

ИВА ЛАЗАРОВА: Те дори да ги показват на камерата няма гаранция, че по грешка няма да отидат в грешната купчина.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Така поне може да се види от видеонаблюдението и да се знае, че ги има тези грешки.

ИВА ЛАЗАРОВА: Ефекта е да го чуеш, че ти казват за партия еди-коя си има 12 гласа е същото, дали си го видял или си го чул.

СТЕФАН МАНОВ: Те дали ще го възприемат от ЦИК. Те са много скептични. Стъпка по стъпка. Тази година да вкараме първия текст, когато отчитат партиите.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Преференциите да ги спестим, а сега само париите.

СТЕФАН МАНОВ: Да кажем, че по аналогия комисията може да го направи. В текста е добавена само една вметка. Ако не я сложим тази вметка, не е казано че комисията няма да го направи. Може по аналогия да го направи. Ако мине първата точка в ЦИК, да сложим втората.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: От преференциите го махам, за да не става прекалено. Оставяме го само на гласовете за партии.

ИВАНИН КЪНЧОВ: Според мен комисиите да показват всеки един глас и да споменават за коя партия, ако камерата е сложена хубаво ще с виждат преференциите. След това ако се гледа целия запис ще може да се направи проверка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: По предложението на Дончо Пачиков искаме ли да слагаме един абзац, в който да напишем, че може да се направи. Защото това което Цветелина Пенева в момента е направила е върху методическите указания, върху техните десет или двадесет изречения е обавила още няколко изречения.

Това което Дончо Пачиков предлага е да се прави съвсем отделна инструкция за видеонаблюдението, доста по-подробна. Този аспект за използването за доказателство, това е на ниво законодателство и би трябвало да влезе в Изборния кодекс. По принцип не пречи отдолу да сложим няколко изречения текст в духа, че е добре да се изработи

специална, отделна инструкция за видеонаблюдението и може да се ползва консултация от специалисти, като Института по криминалистика.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това е методика, не е инструкция, така да го възприемем за да не влиза в противоречие с документа, който сега работим.

Второ, самият Институт са в състояние да го направят, но не са готови да дават консултация. Като военизирана структура, очакват да им бъде възложено. Де факто от шефа на Института им се възлага на двама човека, а те са двама. Минават по реда на одобрение пристигат в ЦИК и ЦИК трябва да го изпълнява. Това е аутсорстване на видеонаблюдението, за да бъде проучена методика за извършването му от външна организация, която е специализирана. Да кажем така. В ЦИК има един единствен инженер, това е Войнов. При нас има двама инженери и не може да се означава, че останалата част от ЦИК и останалата част от Общественият съвет, тези моменти може да ги осъзнае задълбочено, така че да имат реално практическо приложение в изборния процес. Затова е тази специализирана организация. Това е единствената организация в България, която може да каже, тази снимка е истинска, не е изкуствен интелект примерно. Този запис не е манипулиран. Може да кажат, те го потвърдиха хората, че ако видеонаблюдението е извършено еди-как си и в него се посочва еди-какво си, то в съда се признава за доказателство. Единия от моментите е датиране на записа. На записа върви една лентичка с дата, час, за да не се налага допълнително датиране чрез наблюдение. Да бъде записано самото датиране.

Как да бъде разположена самата камера. Камерата би било добре, според тях и аз се присъединявам към това мнение, да бъде разположена вертикално над масата. Отдолу да има един правоъгълник, в който да бъде сложена за три секунди бюлетината, докато камерата се фокусира и след

това да бъде отстранена от там. Само ви го описвам като хипотеза. Ако се възложи такова нещо, точно какво ще кажат, не мога от сега да предскажа. За това става въпрос. Нашата работа е да направим видеонаблюдението качествено. Това което правим в момента е да си направим малко козметика и да ни изглежда по-добре лицето. Ние не променяме по същество нищо особено от това което казваме, ние дооформяме някои моменти. Докато от две години този въпрос стои и чака времето да бъде решен. Аз предполагам, че не ни пречи да го предложим на Централната изборителна комисия, като естествено го огласим в общественото пространство какво сме предложил, както сме се разбрали и да използваме и сайта. И след това да очакваме обществото да направи някакъв натиск и Централната изборителна комисия да разберат, че най-накрая имат в ръцете си много сериозен инструмент.

Защото вчера правихме една дискусия по отношение на наблюдателите. Наблюдателите могат да работят и само от къщи, като всеки един може да наблюдава на един екран да го разделим, секции в реално време по време на наблюдение и видеозаписите, които се правят. Така че видеонаблюдението е много сериозен инструмент и би следвало да работим за неговото усъвършенстване в бъдеще. Това имаме предвид. Но не бива да излизаме от определението методика, защото това също е методика и това е усъвършенстване на методиката с цел да стане годно доказателство при съдебен процес.

СТЕФАН МАНОВ: В това нещо има два аспекта. Единият е веднага за тези избори какво може да се направи и другия е по общо за това, дали видеозаписите могат да бъдат използвани легално в съдебен процес.

За момента обжалване пред съд, в класическия смисъл на думата съд е само на местни избори. Обжалване на национални избори, било то за

Народно събрание или за Европарламента или за Президента е пред Конституционния съд. Там въпроса е за размера на извадката, която ще се анализира и съда обикновено се стреми да ограничи, защото има изискване за определен срок от време.

Аз мисля, че за тези избори може да се направи препоръка на ЦИК да се обърнат към МВР. Но аргумента за използване пред съда, няма как да бъде в момента доминиращ, защото в Изборния кодекс не пише, че тези записи могат да се използват пред съда. Тоест преценка на всеки съд е да ги вземе предвид или да не ги вземе предвид. Дори да е качествен запис, отвъд въпроса за техническия аспект си стои юридическия аспект.

Аз мисля, че важното е да се осигури качествен запис, който да може да се експлоатира включително от наблюдение, включително от партия, ако искат да внасят жалби пред Конституционния съд. Могат от видеозаписа да си конституира убеждението за нарушение в дадена секция, както беше направено на последните избори.

Това което сме забелязвали досега е, че битрейда на видеозаписите не е добър. Той е под критичния за качествен запис. Това е един момент, който може да се оправи много лесно, защото зависи от Информационно обслужване, как настрои камерите, които са телефони.

Специфични изисквания за камери, примерно има камери, които виждат на 180 градуса, така нареченото рибешки око с голям обхват, за да се види какво става и в други ъгли на стаята. Дали някой не носи бюлетини. Защото ние ще ги показваме пред камерата една по една, но някой на съседна маса може да си ги произвежда съвсем верни, валидни, а ние да си ги показваме на камерата. Нещата са много обхватни.

Виждаме че качествени камери позволяват да чуем хора, които си казват, за мен беше чест и да се включва сред нощта и т.н. Може би най-

напред качеството на камерите трябва да се подобри като параметри или най-малкото като настройка.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Давам думата на Дончо Пачиков.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Едно допълнение към това, което Стефан Манов започна, че на съседна маса може да се произвеждат бюлетини, а това да не бъде забелязано от основната камера. В разговора ми преди две години със специалисти от този институт, те още при първите няколко минути на разговора ни, предложиха, че би било добре да има втора камера, която да се намира в горния ъгъл на самата зала, с цел да се наблюдава цялата зала, за да може да се видят и такива моменти, които ти сега отбелязваш, защото наистина е възможно при една камера. Обърнете внимание, че хората се замислиха как би могло да бъде реализирано.

Аз не съм много привърженик да правим стъпка по стъпка. Разбирам че така нещата са по-устойчиви. Времето върви, парламентарно време, вървят суми, пари и т.н. Би било добре, ако тези неща сега се зложат примерно, ако започне такъв проект във въпросния Институт и евентуално да бъде използван при следващи избори, защото ако не стане при следващите избори, пак в последните месец и нещо, пак да се занимаваме със същия въпрос и си губи смисъла. Вярно е, че сме го правили много пъти грешно, но защо да го правим и този път грешно. Нека да гласуваме и да не губим повече време за дискусия по отношение на годин доказателствен материал. Ние вече имаме начин как да го направим годин. Той е много бавен. Не е необходимо да бъде в Изборния кодекс, Това е част от методическите указания и то на една много стабилна основа, въз основа на резултати от работата и мнение на Института по криминалистика в Министерство на вътрешните работи. Няма какво да чакаме законодателя. Ако чакаме законодателя, тогава ще докарат такива

камери с наблюдения от космоса на събития на Земята с точност до 1 см., както сканиращите устройства и т.н. Да гласуваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: След като ви изслушах аргументите предлагам следното. Слагаме общо заглавие на документа, че е относно видеонаблюдението и вътре го разделяме на три части. В първата част пише предложения за допълнение в Методическите указания.

Във втората част пишем предложения по параметрите на камерите и слагаме тези две изречения, които Стефан Манов ще ни ги напише за качествата на камерите и параметрите.

Третия абзац пишем за Института по криминалистика. Формулираме няколко изречения. Аз правя редакциите по първата част, която Цветелина Пенева ни беше дала, защото ще направим някои съкращения за предпочитанията и ще оставим само за гласовете по партии.

Стефан Манов ще напише няколко изречения без да прекаляваме за параметрите на камерите.

И по същия начин това, което Дончо Пачиков предложи в няколко изречения и ви го изпращам довчера или утре сутринта. И в рамките на няколко часа или половин ден да доправим и да потвърдите и ако можем утре след обяд да им го изпратим или петък сутринта. Предлагам ви принципно да го гласуваме предложение относно видеонаблюдението. С уговорката, че оперативно го доработваме и доредактираме в рамките на един или два дни и го изпращаме.

Който е за, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Преминаваме на **трета точка**.

Обсъждане и гласуване на предложение до ЦИК на плакат с описание на бюлетини с недействителни гласове.

Разказвам предисторията. Първоначалната идея беше, след изследването, което правихме на изборите 2023 г., когато имаше много недействителни бюлетини на местни избори, забелязахме че колкото по-малко е населеното място, толкова са повече недействителните бюлетини. Така че идеята ни е тези плакати да се разпространяват основно по села и малки градове, като се сложат предварително 30 – 40 дни преди изборите или до списъците на избирателите, които се слагат 40 дни преди изборния ден или по пощенските станции. Не го мислим да стои с всичките материали пред изборната секция в изборния ден, защото аз лично си мисля, че може да обърка някои хора на място. Там трябва да стоят другите изображения, които да показват как се гласува правилно. Докато за недействителните бюлетини да върви отделно. Това е първия момент, който искам да обсъдим. Дали сте съгласни с тази идея така да го предложим като отделен материал, който да върви доста преди избори и на другите места било със списъците, било по пощенските станции. Ще ви помоля първо по тази тема да се изкажете. Кога и къде да се поставят и дали сте съгласни с тази идея.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз оценявам подхода като иновативен. Естествено, че трябва да бъдат сложени колкото е възможно по-рано. Гласувам за това предложение.

Струва ми се че има пет предложени варианта. Предлагам и петте да ги изпратим на ЦИК, а те да си изберат общата идея, един от тях или комбинация от тях. Ние не сме дизайнери за да ги обсъждаме. Те да си наемат външна фирма и да си обсъждат, както си решат. По този начин ние сме им предложили иновативна идея с възможни решения.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Вариантите до момента са шест, от които е моя първоначален, после има четири на Дончо Пачиков и един на Ива Лазарова. От четирите на брой на Дончо те са доста

подобни, чисто графично има разлики. Аз поне не забелязах особени разлики. Така че предлагам от неговите да изберем само един, който според мен е третия, ако ще им изпращаме няколко варианта.

Това което на мен ми се искаше, да имаме в квадратчето или кръгчето, което е графичното поле да имаме отрязък от реална бюлетина, както Ива Лазарова е направила, обаче това не изглежда като българската бюлетина, защото тя каза, че не е намерила българска бюлетина и там изкуствения интелект е предложил друга бюлетина, която прилича на някаква табличка. Това е едната тема. Ако може да се направи истинска бюлетина, въпреки че е хубаво да е с някакви фиктивни номера до които партиите обикновено не стигат, например 50 – 60 и преференции примерно 150. Символите да се внимава къде се слагат, защото тук в момента изкуствения интелект както ги е направил на бланката на Ива Лазарова са сложени хиксчета на неправилни места. Дали приемате тази идея, да има бюлетина изобразена, която да прилича на реална бюлетина без да има име на партия. Примерно да пише партия 50 и с фиктивен номер, да не излезе, че пропагандираме някоя партия.

Следващият момент е заглавието. Защото на това, което аз съм сложила много дълго заглавие, после има един съкратен вариант на Ива Лазарова, а на това което гледам на Дончо Пачиков не виждам заглавие отгоре, поне на този третия вариант. Трябва да изберем какво да е заглавието. Според мен трябва да има заглавие. Дали да е първоначалната моя формулировка или на Ива Лазарова или нова редакция.

Стефан Манов предлагаше да се разместят тези четири пояснителни текста.

Аз на това, на което държа да е на първо място е за маркиране на преференция без да е маркирана партия, защото това е най-често срещания случай на избори, най-често срещания случай на грешка, която

се прави. А от там нататък по другите нямам претенции. Има някаква малка разлика между тях, докато това е много характерно и е на първо място.

Другите три, ако някой иска да ги размества, както Стефан Манов предлага или по друг начин нямам против.

Моля да се изкажете по заглавието, по разположението, по това дали трябва да има реална бюлетина и какво точно да е изобразено.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Само да дам един пример от миналото. Когато за първи път се въвеждаха машините за гласуване ЦИК изразходваха един или два работни дни да разсъждават, къде на екрана трябва да има знак, че трябва да се мине на втора страница, на трета страница. Дали знака да бъде отгоре, дали да бъде отдолу или встрани. Това нещо, което не е предмет на Централната изборителна комисия, тъй като има специални хора, които се занимават точно с това нещо, което е най-удобно.

От друга страна нека да си представим, че ние не предлагаме на ЦИК краен вариант какво да направят. Ние предлагаме идея, а от там нататък те да реализират както повеляват техните възможности, техните знания, желания, виждания и т.н. Така че изпадането в тези подробности е според мен загуба на време и не носи никаква полза. Ние предлагаме идея. Не предлагаме крайния вариант. Така че кое да бъде първо, второ, трето и т.н., Няма особен принос в момента в крайния вариант. Да изберем така както предлага Надя Гологанова, номер 3 от моите. Да им изпратим идеята, а те вече да разсъждават. Затова им плащаме от нашите данъци.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Някой друг иска ли да се изкаже. Освен по самото оформление къде и кога да се сложи и до момента аз съм се изказала и Дончо Пачиков се изказа. Някой друг иска ли?

СТЕФАН МАНОВ: Аз смятам, че този плакат е много добра идея и трябва наистина да настояваме да бъде реализиран от ЦИК. Смятам, че ако има изобразяване на бюлетината, то трябва да бъде реална макар и с фиктивни партии. Защото само текст няма да го възприемат хората. И в този смисъл ако изпращаме на ЦИК предложение, то трябва да го изработим с реална бюлетина.

По текстовете не мога да взема отношение. Има много съображения, които могат да се възприемат. Според мен принципа е важен. И от тази гледна точка ЦИК да си мислят след това, защото те по принцип не възприемат едно към едно нещата. Искат да си ги прекарат през тяхната мелничка. Така че каквото и да им напишем те пак ще намерят кусур. Да не губим ние време за детайли.

По разположението на казусите, според мен най-малко срещания е отбелязани две партии. Това е протестен вот. Вярно е съществува, но е много рядко. Най-много е за национални избори. Според мен се конкурират категориите отбелязано пред или зад квадратчето, а не задраскано самото число в квадратчето, макар и отбелязано с хикс.

Тук наблюденията ми са по скоро са в чужбина, където има по-малко обичай да се отбележи с хикс е да се ограда с кръгче. Но това беше основната причина. На референдумите е да и не и хората не могат да възприемат да задраскат това, което искат. Защото задраскваш което искаш. Защото задраскването е елиминиране на това което не харесваш, особено като е с да или не. Сега няма референдуми и сега е безсмислено да го говорим. Разположението е все така.

По заглавието. Според мен трябва да има някакво заглавие, може би към избирателите за да привлече вниманието.

Другото зависи по скоро от размера на носителя, така че да съберем с по-едър шрифт нещата и да хваща отдалече око. Да речем

кошчето хваща око, бюлетината хваща око. С по-ситно може да бъде разписано кога гласът ми е недействителен и да отиде в кошчето. На мен ми харесва идеята за кошчето, затова това провокира човек да се замисли. Само кога гласът ми е недействителен е малко административно, сухо звучи. Така че това е въпрос за графично оформление и място за текст. Трябва да се търси баланс между едрина на буквите за да се види отдалече и текстовия състав на съобщенията. Това което си мисля като възможна реакция на ЦИК. Ние ще правим плакати за недействителен глас, ще разберат ли хората, че другото е действителен. В общи линии може да кажат, като говорим за едното не трябвали ли плаката да е двоен. Все едно да има кога ми е действителен и кога ми е недействителен. За мен е ясно, че плаката за недействителен е по-важен за да предпазим от грешки. Но аз се поставям в позицията на тези колеги в ЦИК, които винаги като предложиш нещо, мобилизират една огромна интелектуална мощ да ти обяснят, как е много добра идея, но има не знам какъв процент от казуси, които не се покриват от твоята идея и поради тази причина да не я приложим изобщо. Винаги има неописани казуси, но поне да санираме или да се опитаме да санираме максимално голям брой. Това го казвам като евентуален проблем, който ще възникне като им изпратим плакат само за недействителни бюлетини.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За разведряване на обстановката, искам да ви предложа едно музикално решение, което сме правили вчера във връзка с тези плакати. Изпратих го на пощата. Стефан Манов е абсолютно прав и аз настоявам за това нещо. Ние даваме идеята, но как ще я разберат и как ще я оценят това не е наша работа. Ние сме Обществен съвет и работим за обществото.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Има тест за отчитане на гласовете от хартиени бюлетини и тук са дали 32 примера, в смисъл като въпроси. Това беше и на предишните избори.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: От седем-осем години го има този тест.

СВИЛЕНА ГРАЖДАНСКА: Чисто информативно исках да кажа.

СТЕФАН МАНОВ: Този тест е типичен пример за тест за подход на ЦИК. Има 32 казуса, от които 30 никога не се случват. Например преференцията да е с червен химикал. Вторият печат да е пропуснат, но това е грешка на комисията и е редно да бъде призната за действителна и повечето комисии го правят, защото си е тяхна грешка. Ние трябва да появим невероятна интелектуална фантазия, за да схванем, че е грешка, че е недействителна. От всичките 32 случая най-често срещаните са три и не са ги написали ясно, конкретно и точно. Това е точно каквото не трябва да се прави. Всичко да опишат, което никога не се случва, но най-важното да бъде заровено в една купа в сеното и да не може да ти послужи. И ти като направиш десет такива, които са някакъв вид капани. Ще видиш, че има написано, че е с един печат. Аз поне три пъти се хващам на този капан, което е пълна измислица.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Някой иска ли да се изказва. По този плакат приемаме принципно, че имаме още малко до доправяме. Изпращаме им два или три варианта, като им изпращаме допълнително идеята за бюлетината да е сложена вътре. Това подлежи на доработване ден или два дни, но принципно сме съгласни с идеята, че ще им изпратим и ще им изпратим три различни варианта, според това което има досега с малки редакция. Плюс отделно можем да им изпратим самата бюлетина как си я представяме поставена вътре.

ДЕНИСЛАВ ГЕНЧЕВ: Да изберем свой собствен вариант легитимен, който можем да използваме през страницата, която правят Дончо Пачиков и Свилена Гражданска и фейсбук страницата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ако от ЦИК не се приеме за този плакат или не успее да се осъществи, можем да го качим на нашата страница и от там да го разпространяваме. Трябват още малко доработки. Но сега някакъв първоначален вариант да изпратим до ЦИК, ако им хареса да имат време да поръчат на някоя фирма да ги прави. Ако не ние ще изберем някой от вариантите и ще го качим на сайта.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Аз имам едно финално предложение. Да подложим на гласуване да изработим пълния обем на Методическите указания на Централната изборителна комисия за изборите на 19 април и да публикуваме на техния сайт, за да може да вървят нещата по най-бързия начин. Да направим всички документи и да приключим разговора.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Ние помагаме. По протокола сме помогнали, по Методическите указания ще помогнем и евентуално този плакат. Стефан Манов ще види за бюлетината, ако нещо може да направи за да я сложи на плаката. Изпращаме трите идеи за плакат с дописване, дооформяне и евентуално с бюлетина сложена вътре, или ако не успеем като допълнителен отрязък.

Който е съгласен с тази идея, моля да гласува.

Приема се единодушно.

Минаваме на точка р а з н и.

Първата тема дни за заседания. От Народното събрание са писали до ЦИК и от ЦИК ни уведомиха, че молят или препоръчват, ако е възможно да не си правим заседанията в дни, когато имат пленарни заседания, защото тогава имат по-сериозни затруднения да ни осигуряват зала. Заседанията ни да са или понеделник или вторник, а да не са от сряда

до петък. На работната среща говорихме и повечето от нас предпочитат вторник, защото понеделник в началото на седмицата, повечето хора са в организационен ден за цялата седмица и не могат хубаво да си разпределят времето. Ако искате да се върнем на вариант заседанията ни да са във вторник от 16.00 часа, а в някакъв момент може да пробваме и от 17.00 часа, ако на някой му е по-удобно. Като сме в тези зали можем и малко по-късно да останем, не точно до 18.00, както като бяхме в залата на ЦИК искаха да сме точно до 18.00 часа, закъснявали сме и малко след 18.00 часа.

По принцип да решим заседанията ни да са във вторник от 16.00 часа за следващите два месеца.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: От 17.00 часа е по-удобно.

СТЕФАН МАНОВ: Махнахме ги във вторник, защото заседанията на ЦИК били във вторник.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА:

Предлагам ви във вторник. Засега да го обявим от 16.00 часа.

Който е за моля да гласува.

Приема се единодушно.

Второто нещо за наблюдатели. Излязло е решението за регистрация на наблюдатели. Реално започват да правят регистрация от утре. Призовавам да сме активни и от ЦИК ни призоваха да сме по-активни, да се регистрираме, ако може и повече наблюдатели.

СТЕФАН МАНОВ: В едно писмо от ЦИК написаха, дали следва да са членове на Обществения съвет организации, които не са скоро регистрирали наблюдатели, въпреки че няма такова изискване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Има някаква логика в това, въпреки че към момента не е законно спрямо действащите правила в момента. По принцип е добре да се участва с наблюдатели. Да

напишем едно писмо до тези организации, които не са участвали в последно време, не участвали в последните два или три избора, ще видим кои са участвали и кои не са участвали.

Следваща тема е среща със Сиела и Смартматик. Това е на Иванин Кънчов предложение с участието на Стефан Манов. Предложение да се организира среща онлайн с представители на Сиела и Смартматик и да се говори по машините. Първоначалната идея беше за тази вечер, но след като им писахме, те отговориха, че не могат за тази вечер и предложиха два други дни и часове. Едното е за четвъртък от 16.00 часа, а другото е за понеделник между 9.00 часа и 13.00 часа. Ако харесаме някой от тези дни трябва да има поне трима или четирима или петима от нас, които да могат да се включат онлайн и да участват в рамките на един час.

Нека Иванин Кънчов и Стефан Манов да кажат какви са идеите и целите.

ИВАНИН КЪНЧОВ: Исках да ви съобщя, че преди два или три часа Веселин Тодоров от Сиела Норма ми писа, защото аз му казах, че ще обсъждаме за кой ден и кога. Той предложи за да не е в работен ден, предложи тази събота в 12.00 часа или след това. Ако искате да обсъдим за тази събота.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Стефан Манов да каже неговите съображения за темите какво да се обсъди.

СТЕФАН МАНОВ: Идеята ми беше, че този анализ който ние направихме и представихме февруари 2025 г. пред министър Мундров, анализ който изпратихме два пъти до ЦИК си остана за сведение. Онзи ден като бяхме с Надежда Гологанова, Цветелина Пенева и Иванин Кънчов, в края на разговора изведнъж стана дума за това. Аз го прожектирах, защото имаме мултимедия предоставена за да показваме за протокола какво

предлагаме. И половината членове, да не кажа всичките, ние това нещо не сме го виждали.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Само да вметна, че става дума за анализ на частични бюлетини, които излизат от машината, по-къси, по-дълги, смесени и разни други частично отпечатани и т.н.

СТЕФАН МАНОВ: Доколкото този анализ касае до голяма степен и производителя и изпълнителя на поръчката за осигуряване на машинното гласуване, ми се струва че няма пречка да им го представим и на тях. Още повече, че усещане за този вид проблеми и размера му, споделихме август 2024 г., когато имахме вече една такава работна онлайн среща, където аз си спомням, че бяхме казали, че определен брой машини в страната дават някакъв вид дефект, който не е свързан с грешка при броенето и не говорим за машините, които са спрени и изведени от употреба с решение на РИК или на който трябва, които са няколко десетки. Това е един вид продължение на този вид разговор. Този анализ разглежда големи бази данни и не е качван на нашия сайт ОС ЦИК и няма смисъл, защото той не е самостоятелен, за да бъде разбран от широката публика. То не е разказ, а само презентация със слайдове и без обяснение. Няма да се разбере за какво тава дума.

В заключение, доколкото този анализ вече е представен на ЦИК и Министерство на електронното управление, впрочем онзи ден при посещението на министър-председателя на работна среща в ЦИК, участваше и министъра на електронното управление и му споменахме за това, след което формално, в смисъл от адреса на ОС ЦИК беше препратен имейла който сме изпращали на министър Мундров миналия февруари. Официална кореспонденция, която е някъде в Министерството за опресняване, с молба да се срещнем и да му обясним наново тези неща. Доколкото този документ е в заинтересованите страни, смятам, че няма

пречки да го предоставим и на Смартматик и на Сиела и да видим тяхната реакция. Като идеята е да провокираме у тях малко по-сериозно отношение към спецификацията на хартията, защото междуременно тази спецификацията на хартията стана по някакъв начин относително публична и в нея няма кой знае колко параметъра, досежно хартията като материал. Има три параметъра – грамаж, оптическа плътност и дебелина. Но една хартия не се характеризира само с тези три параметъра. Както една кола не е само червена с четири гуми и да може да вдига 100 км. в час, а има еди-каква си мощност на двигателя, еди-колко си литра, еди-колко си клапани и т.н., така и хартията има повече параметри. И ако има проблем с хартията, то той може да бъде редуциран или по точно фокусиран да бъде намерен, ако се отчетат и други параметри, като например гладкост, гланцовост на хартията, коефициент на триене, които имат отношение към преминаването на хартията през ролките, през датчиците. И евентуално също така има значение и тази мрежичка, която се отпечатва на гърба, която е с цел и създаване на някаква уникалност на хартията и защита на тайната на вота. Като тип бандерол. Това е формата. Доколко този графизъм пречи или не пречи. Трябва да има по-пълни спецификации относно тази хартия и нейните параметри.

Това искаме да кажем на Смартматик директно, защото те са производителя на машините, те общуват с фирмата производител. И ако някой иска да каже по веригата да се дефинират параметри на хартията в по-широк обем, то това е Смартматик. Сиела е само един оператор на българска почва.

Тава е идеята ми. Накратко представяне на анализа и опит да се убедят тези хора, че трябва да дадат по-пълна спецификация, така че да предотвратят евентуално отново несъответствие на хартията с изискванията на машината.

ИВАНИН КЪНЧОВ: Аз също искам да добавя нещо което Стефан Манов не спомена. Целта на срещата е да поискаме официален документ от някаква техническа проверка, тъй като се знае, че след като приключат дадени избори, машините минават техническа проверка, установява се дали са в строй или не и след като социалните медии при интервютата на господин Тодоров се споменава, че еди-какъв си брой машини са извън строя и може да ни предоставят доказателство като документ, че примерно принтерите на хикс брой машини са повредени заради несъответствие в хартията, която е ползвана, за да може ние като Съвет да сме с експертно становище, че проблемът при машините е този и този, а не както в социалните мрежи един говори за софтуер, друг за хардуер, трети за хартия като нас и да има десет вида спекулации, защо тези машини не работят.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Тук нещата са такива, че проблемът е системен и той произтича от Централната избирателна комисия, която не е създавала звено за машинното гласуване както е по Изборния кодекс. Откъде произтича системния проблем. Централната избирателна комисия прави обществена поръчка, задава еди-какви си параметри на Печатницата, които преписва от изискванията на производителя. Отсъства момента на приемане на изработването на хартията и на ролките шпули. В този момент някой да ги приема. Няма протокол, че са приети. Или ако има протокол, че са приети, той е формален. Защото както се вижда от изискванията, които Смартматик поставя, произведената хартия би следвало да бъде измерена нейната дебелина със шублер. Да питаме кой от Централната избирателна комисия знае ли как се работи с шублер и дали е направила такова измерване.

Може би тук, след като сте напреднали благодарение на инициативата на Иванов, с помощта на Стефан Манов със Смартматик,

дали бихме могли да обмислим и да им предложим след завършване работата на Печатницата на БНБ или може би след произвеждането на пробна серия ролки, техен представител да дойде, заедно да направим комисия с Обществения съвет, за да може пробната партида да бъде приета и по същия начин да бъдат произведени всички останали бройки. Защо предварително. Ако тази проверка се прави след като се направят всичките необходими ролки, то ще бъде много трудно и скъпо да бъдат направени отново. Затова е хубаво да има пробна партида, проверявания заедно с техен представител. Той да се подпише, че всичко е наред с хартията и тогава вече ще бъдем спокойни и тази работна група временно ще замести липсата на звеното по машинно гласуване. Има ли някой мнение по този въпрос? Най-много Иванин Кънчов и Стефан Манов.

СТЕФАН МАНОВ: По принцип това е най-правилното да се тества, като дадат параметрите и ролките, но въпроса е, че в Кодекса законодателят е казал, че с тази хартия не могат да се правят тестове. Така както в чл. 213 в. се казва, че хартията по ал. 1 се доставя от Печатницата на Българската народна банка. Там пише специализирана хартия с допълнителни защити прието с решение на Централната изборителна комисия. Тоест по ал.1 е цялата хартия с допълнителните защити. На нас не ни пречи да поискаме хартията без да са сложили допълнителните защити, като хартия материал. Това вече не подлежи на забрана. Подлежи на забрана да се ползва тестове във финалната версия с втъканите там защити. Аз така го анализирам. Ние можем да вървим в тази посока.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Това не е тестване, а това е проверка на изпълнението на заданието към БНБ, дали съвпада с параметрите, които са зададени. Освен това не е необходимо да има допълнителни изисквания към хартията, тъй като спецификацията 80 GSM означава точно хартия за принтери, която е точно указана с всичките ѝ параметри в съответния GSM

стандарт. А 120 е съвсем друго. Там е гланцирането. На 80 няма гланциране. Така че последните не са по 80 GSM. Предполагам че това Войнов подробно го изясни. Техен представител да подпише, че хартията е наред. Предлагам да обмислим.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Кой би могъл да дойде в събота след 12.00 часа и кой час искаме. Важно е да има хора, които имат какво да кажат и да могат да го кажат на английски.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нека да поканим и инж. Пенчев от Монтана. Аз в съвсем различна област ползвам английски, така че ще използваме Иванин Кънчов да ни помага с английски. Би било добре да поканим Пенчев, защото толкова действия извърши с хартията, че си заслужава.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Формулировката не е да дойде на място, а онлайн за среща, която ще продължи час и нещо.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Нека да определим кои могат от 12.00 и кои могат от 16.00 до 18.00 часа.

СТЕФАН МАНОВ: Аз не мога да обеща за събота, но ще опитам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Нашият анализ който е за различните видове бюлетини по-къси по-дълги, това и аз мога да го разкажа, но мога да го направя на български. Ако има кой да го преведе на английски и да го предаде, тогава може Стефан Манов да не присъства. Какво решаваме. Казваме събота и те да кажат час и който от нас може се включва. Иванин Кънчов да говори с Тодоров и той да говори с господин Гунинг и да се разберат за събота някакъв час след 12.00. Който от нас има възможност ще се включи.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: За Пенчев взимаме ли някакво решение? Той постави първи въпроса за хартията. Писа някакви писма до

Прокуратурата. Той с директора и главния технолог на Печатницата имат спорове. Това е човекът, който започна целия разговор за хартиите. Трябва да имаме уважение към неговата инициатива.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Добре, може и той да дойде.

На Иванин Кънчов възлагаме да уточни часа и да ни уведоми.

ДОНЧО ПАЧИКОВ: Поемаш ли ангажимента да говориш с Пенчев.

ИВАНИН КЪНЧОВ: Да, ще се чуя и с него.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НАДЕЖДА ГОЛОГАНОВА: Дончо Пачиков имаше едно предложение да осъществим контакт с един Обществен съвет който е към Комисията по НПО-тата в Народното събрание и гражданските организации. Те в последно време се интересуват от темата за изборите. Правили са събития. Имат доклад, плюс някакво малко изследване е правено. Дончо Пачиков предлага да се срещнем с тях и да обменим информация. Може да се направи на работна среща някоя вечер през седмицата. Не е необходимо да е официално заседание с протокол. Ако одобрявате тази идея, Дончо да се разбере с тях за някой ден другата седмица, някоя вечер от 18.00 часа. Следващата сряда от 18.00 часа, който може от нас да присъства, поне четири-пет души.

Някой друг иска ли нещо да каже в точка разни? Няма.

Закривам заседанието.

/ Закрито в 17 часа и 45 минути /

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Надежда Гологанова

Стенограф:

Силвия Михайлова

